

Олимпиада школьников по общеобразовательным предметам (ответы)

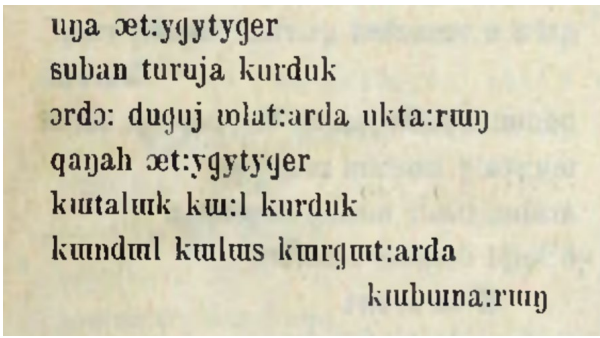
ЛИСТ ОТВЕТОВ

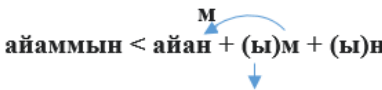
Предмет: якутский язык

Класс: 10

На выполнение заданий дается 240 минут. Максимальное количество баллов 100

№	Сөптөөх хоруй	баллы
		Барыта 100
А чаас		A1-A14 барыта 60
A1	<i>кэнники, быччын, халтараан, быччархай, туораах, барахсан, мэтэгэр, хараарчы, былбабар, сарсыардаангы</i>	5 (0,5)
A2	<p>Мантан ураты атын сыһалары оҕо “булбут” буоллабына, 0,5-тии баал көбүрүүр.</p> <hr/> <p>Хой </p> <p>Ханна эрэ сынһана аралдьыйа барыаххын наада, биир сиргэ олорон чункуйаары гыммыккын</p> <p>Обус </p> <p>Эйигин бүгүн сымыйалы сатыахтара, болҕомтолоох буолары ирдэнэр, албыны кытта аргыстаһар дьону аттыгар тутума</p> <p>Игирэлэр </p> <p>Харчы кэлэрэ күүтүллэр, тобо эрэ ытыс олуһун диэн кыһыйар. Дьиэлээхтэргин кытары кыра өйдөспөт түгэн тахсыан сөп</p> <p>Рак </p> <p>Бүгүнгү күн эйигин тапталынан, чабылхай түгэннэринэн, харчынан күндүлүү, сэрэнээр мэйии эргийэн хаалыа</p> <p>Хахай </p> <p>Бүгүн өр да күүппүт түгэни үүнүө, үөрүү тосхойуо</p> <p>Кыыс </p> <p>Дьон эйиэхэ хайдах сыһаннаһарый да, эн эмиэ кинилэргэ ол оннук сыһаннаһарый ордук буолуо</p> <hr/> <p>Ыйааһын </p> <p>Өйү санаа барыта биир киһи туһунан. Доруобуйаҕар болҕомто уураһы туһааннаах</p> <p>Скорпион </p> <p>Дьонго мээһэ итэбэйимэ, албынҕа уган биэриэхтэрин сөп</p> <p>Охчут </p> <p>Дьон эйигин кэлтэриттэн бэйэһиҥ наһаа сылайабын. Итинниккэ аахайбат буоллаххына олобу чэгиэн буолуо</p> <p>Чубуку </p> <p>Күн аайы барыта биир, киһи эрэ сылайар. Олоххор сана сүүрээһин наада - ханна эрэ сылдьан аралдьый, дьиэбэр тугу эмит уларыт</p> <p>Күрүлгэн </p> <p>Эйиэхэ чугас киһи өйөбүлэ олуһун диэн тийибэт. Ол онтон дууһа ытыгыр, хомойор</p> <p>Балыктар </p> <p>Балыктар сүрэйи ууларарга дыһы кырдык буолуохха наада</p>	9 (0,5)

A3		5														
A4	a – кыраһа, б – күөгү, в – угуйук, ойуулук, г – дэйбиир	5														
A5	<table border="1" data-bbox="336 842 1310 1451"> <tr> <td>qačan</td> <td>хaһaн</td> </tr> <tr> <td>semiz</td> <td>эмис</td> </tr> <tr> <td>jol</td> <td>суол</td> </tr> <tr> <td>sekiz</td> <td>абыс</td> </tr> <tr> <td>sen</td> <td>эн</td> </tr> <tr> <td>siz</td> <td>эниги</td> </tr> <tr> <td>o'Үlan</td> <td>уолан</td> </tr> </table>	qačan	хaһaн	semiz	эмис	jol	суол	sekiz	абыс	sen	эн	siz	эниги	o'Үlan	уолан	3,5 (0,5)
qačan	хaһaн															
semiz	эмис															
jol	суол															
sekiz	абыс															
sen	эн															
siz	эниги															
o'Үlan	уолан															
A6	<p>А)</p> <p style="text-align: center;"> $\begin{matrix} \text{м} & \text{м} \\ \text{ай} & \text{ан} & \text{бын} \end{matrix}$ </p> <p><u>айаммын</u> < <u>ай</u> + <u>ан</u> + <u>бын</u></p> <p><u>ай</u> – тыл олоҗо, <u>туохтуур</u>, <u>соруйар кизп</u>, 2 сир.</p> <p>-<u>ан</u> – <u>урут сыһыат туохтуур сыһыарыыта</u></p> <p>-<u>бын</u> – 1 сирэй <u>сыһыарыыта</u></p> <p><u>нб-мм</u> – б/д хардарыта <u>дьүөрэлэһиһлэрэ</u></p> <p>Б)</p>	2														

	<p style="text-align: center;"> $\overset{M}{\curvearrowright}$ айаммын < айан + (ы)м + (ы)н </p> <p> айан – тыл олобо, аат тыл -(ы)м – тарды 1 сир. сыһыарыгыта -(ы)н – туохтуу түһүк сыһыарыгыта нм – мм – б/д төттөрү дьүөрэлэһиитэ ы – а/д түһүүтэ </p>																						
A7	<table border="1"> <tr> <td><i>бэйэн</i></td> <td>бэйэни солбуйар аат</td> </tr> <tr> <td><i>мичээрдии</i></td> <td>тэннэ сыһыат туохтуур</td> </tr> <tr> <td><i>сайгыыгын</i></td> <td>туохтуур</td> </tr> <tr> <td><i>билбэт</i></td> <td>аат туохтуур</td> </tr> <tr> <td><i>дьиэрэтэ</i></td> <td>тэннэ сыһыат туохтуур</td> </tr> </table>	<i>бэйэн</i>	бэйэни солбуйар аат	<i>мичээрдии</i>	тэннэ сыһыат туохтуур	<i>сайгыыгын</i>	туохтуур	<i>билбэт</i>	аат туохтуур	<i>дьиэрэтэ</i>	тэннэ сыһыат туохтуур	5											
<i>бэйэн</i>	бэйэни солбуйар аат																						
<i>мичээрдии</i>	тэннэ сыһыат туохтуур																						
<i>сайгыыгын</i>	туохтуур																						
<i>билбэт</i>	аат туохтуур																						
<i>дьиэрэтэ</i>	тэннэ сыһыат туохтуур																						
A8	1. оТтон; 2. соттумахтыыр, көрбөхтүүр; 3. добуолун	1 2 2																					
A9	Б. сиһилии	0,5																					
A10	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Этии</th> <th>тэнийбит</th> <th>тэнийбэтэх</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><i>Ньургуһуннары хомуйаллар, кылыйаллар, тусталлар, аабаллар. (АА)</i></td> <td style="text-align: center;">+</td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>Үчүгэй киһи. (АА)</i></td> <td style="text-align: center;">+</td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>Күлүү-элэк, мөбүү. (АА)</i></td> <td></td> <td style="text-align: center;">+</td> </tr> <tr> <td><i>Уһун киэһэ! (АА)</i></td> <td style="text-align: center;">+</td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>Чэ, барыахпыт дуу? (АА)</i></td> <td></td> <td style="text-align: center;">+</td> </tr> <tr> <td><i>Доҕо-ор, куораттыыр буоллум. (АА)</i></td> <td></td> <td style="text-align: center;">+</td> </tr> </tbody> </table>	Этии	тэнийбит	тэнийбэтэх	<i>Ньургуһуннары хомуйаллар, кылыйаллар, тусталлар, аабаллар. (АА)</i>	+		<i>Үчүгэй киһи. (АА)</i>	+		<i>Күлүү-элэк, мөбүү. (АА)</i>		+	<i>Уһун киэһэ! (АА)</i>	+		<i>Чэ, барыахпыт дуу? (АА)</i>		+	<i>Доҕо-ор, куораттыыр буоллум. (АА)</i>		+	3 (0,5)
Этии	тэнийбит	тэнийбэтэх																					
<i>Ньургуһуннары хомуйаллар, кылыйаллар, тусталлар, аабаллар. (АА)</i>	+																						
<i>Үчүгэй киһи. (АА)</i>	+																						
<i>Күлүү-элэк, мөбүү. (АА)</i>		+																					
<i>Уһун киэһэ! (АА)</i>	+																						
<i>Чэ, барыахпыт дуу? (АА)</i>		+																					
<i>Доҕо-ор, куораттыыр буоллум. (АА)</i>		+																					
A11	1. сөпсөһүү; 2. сыстыы; 3. салайыы; 4. тардыы; 5. тардыы	5																					
A12	<table border="1"> <tr> <td>1. икки туочука</td> <td>4. соппутуой</td> </tr> <tr> <td>2. хабыычыка</td> <td>5. соппутуой</td> </tr> <tr> <td>3. тириэ</td> <td>6. хабыычыка</td> </tr> </table>	1. икки туочука	4. соппутуой	2. хабыычыка	5. соппутуой	3. тириэ	6. хабыычыка	3 (0,5)															
1. икки туочука	4. соппутуой																						
2. хабыычыка	5. соппутуой																						
3. тириэ	6. хабыычыка																						

	<p style="text-align: center;"><i>суруллумалаабыт</i> < суруй + ^ллун + (у)талаа + быт</p> <p>суруй – тыл олоҕо, туохтуур, соруйар киэп, 2 сирэй -лун – атынтан туһаайыы сыһ. -талаа – төхтүрүтэлиир көрүн сыһ. -быт – ааспыт кэмнээх аат туохтуур сыһ. й – б/д түһүүтэ у – кыараҕас а/д түһүүтэ лн-лл – б/д өрө дьүөрэлэһиилэрэ</p>		
	<p style="text-align: center;"><i>сэһэргэстилэр</i> < сэһэн + ^эргээ + с + т + (и)лэр</p> <p>сэһэн – тыл олоҕо, аат тыл -ргээ – туохтуур үөскүүр сыһыарыыта -с – холбуу туһаайыы сыһырыыта -т – билигин ааспыт кэм -(и)лэр – элбэх ахсаан сыһыарыыта н – б/д түһүүтэ ↓ ^э ээ – уһун аһаҕас дорҕоон кылгаһынан солбуллуута</p>		
	<p style="text-align: center;"><i>аралдьытыан</i> < аралдьый + т + ^{ыа}ых + ^аа + н</p> <p>аралдьый – тыл олоҕо, туохтуур, соруйар киэп, 2 сирэй -т – дьаһайар туһаайыы сыһ. -ых – кэлэр кэмнээх аат туохтуур сыһ. -а – тардыы 3 сирэйин сыһ. -н – туохтуу түһүк сыһыарыыта й – б/д түһүүтэ ^ы ^а – ньиргирээ суох б/д ньиргирээдээҕинэн солбуллуута, ньиргирээдээх б/д түһүүтэ ^ы ^а – киэн а/д кыараҕас а/д-нан солбуллуута</p>		
<p>В3</p>	<p>(<u>Доҕор алдьархайга түбэспитин</u>) [<u>быыһаары дьулуспуттар оргуйа турар уот сымала байбалы дьулайбакка туоруулар, халлаанга харбаспыт суорба таас хайаны чабыйбакка дабайаллар</u>]. (сэһэн, БХЭ, толоруу с.ч., салаа чаас тутаах чааһы кытта салайыы ситиминэн, туохтуу түһүгүнэн ситимнэһэллэр)</p> <p>доҕор – аат тыл алдьархайга – аат тыл түбэспитин – аат туохтуур быыһаары – кэлин сыһыат туохтуур дьулуспуттар – аат туохтуур оргуйа – тэннэ сыһыат туохтуур турар – аат туохтуур уот – аат тыл сымала – аат тыл байбалы – аат тыл</p> <p>дьулайбакка – сыһыат туохтуур туоруулар – туохтуур халлаанга – аат тыл харбаспыт – аат туохтуур суорба – даҕааһын аат таас – аат тыл хайаны – аат тыл чабыйбакка – сыһыат туохтуур дабайаллар – туохтуур</p>	<p>10</p>	

С	<ol style="list-style-type: none"> 1. тыл литературнай нуорматын тутуһуу, (сахалы тыл үөрүйэбин тутуһар 10, тылы сыһа тутуу 1-2 түбэлтэтэ баар эрэри, сүрүннээн уус-уран тыллаах – 8, этии таһыма орто - 6, мөлтөх - 4, быстар мөлтөх – 0) 2. тизкис табыгастаахтык сааһыланыыта, а.э. тизкис тупсаѳай тутула (санаа бэйэ-бэйэтиттэн ситимнээх – 5, ол эрэри сааһыланыыта сатархай соѳус – 4, утума суох – 3, сааһыланыыта мөлтөх – 2, быстар мөлтөх – 0) 3. таба суруйуу, сурук бэлиэтэ (алѳаһа суох – 5, 1-2 толооһо суох алѳастаах - 3, 4-5 алѳастаах – 2, 6-7 алѳастаах – 1, онтон үөһэ – 0) 	10